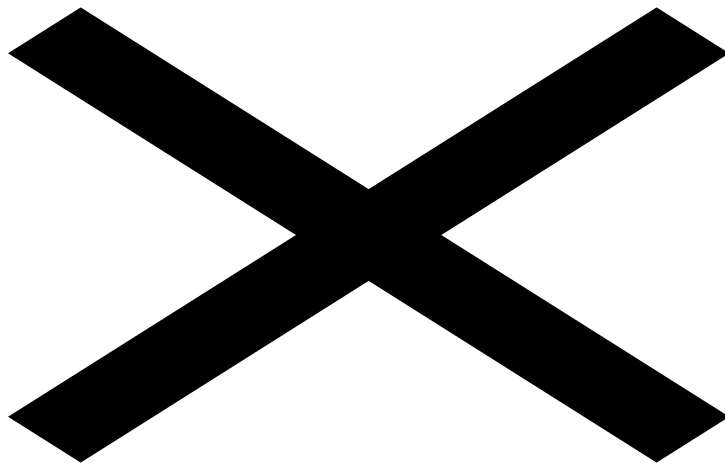

**MOARTEA LUI EMINESCU
PRIVITĂ DIN PERSPECTIVĂ CRIMINALISTICĂ**

An de an, la 15 iunie comemorăm moartea lui Mihai Eminescu, prilej de evocare a personalității sale, dar și de dezbateri asupra împrejurărilor dispariției lui premature. Referitor la moartea sa, de-a lungul anilor au fost exprimate mai multe versiuni, care mai de care mai năstrușnică și mai fantezistă: de la cea oficială de dinainte de Revoluția din 1989 vehiculată de George Călinescu, și anume că ar fi murit de sifilis congenital pe fondul consumului excesiv de alcool și nebunie, continuând cu cea „tabloidă” potrivit căreia ar fi fost ucis prin lovire cu o cărămidă în cap de un nebun internat și el în sanatoriul „Caritatea” (bazată exclusiv pe declarația frizerului Dumitru Cosmănescu) și până la cele de „teoria conspirației”, cum că ar fi fost asasinat din motive politice ca urmare a atitudinii și comportamentelor sale incomode pentru autorități.

Pe baza unei îndelungate experiențe teoretice și practice în materie criminalistică, am încercat să studiez în profunzime acest subiect, „cu ochiul” anchetatorului, căutând să surprind resorturile interioare și să descifrez tainele morții „Luceafărului poeziei românești”.

Pornind de la datele și informațiile existente în documente de arhivă și analizând numeroasele materiale scrise în decursul timpului, punându-le cap la cap ca într-un dosar penal real, mi-am propus să interpretez din punct de vedere criminalistic legătura causală dintre viața și opera poetului și sfârșitul său tragic, urmărind a răspunde unor întrebări specifice criminalisticii („știința adevărului și justiției”, cum este ea numită de practicieni) precum: ce fel de moarte a fost: patologică, accidentală, provocată? Cum s-a întâmplat și cine se face vinovat? Care au fost circumstanțele bolii lui Eminescu? Ce fel de tratament i s-a aplicat și dacă acesta a fost adecvat? Unde a murit Eminescu, în ce loc anume? Care este data și ora exactă când a murit? Ce a făcut Eminescu în perioada anterioară decesului? Cine avea interesul ca Eminescu să dispară fizic și cui servea moartea lui? Cu cine era în conflict Eminescu și din ce motive? Este vreo legătură între moartea acestuia și activitățile sale politice, jurnalistice, literare (ca fondator al societății „Carpații” și militant pentru unirea Transilvaniei cu „țara mamă”)?

Toate aceste aspecte, odată clarificate, pot conduce la formularea unor concluzii plauzibile, apropiate de adevăr. Un verdict cert este greu de pronunțat și în cazul unui deces de dată recentă, dar mite după mai bine de 125 de ani. Trebuie spus că, la vremea respectivă, tehnica criminalistică

nu era atât de avansată ca acum, că medicina nu avea posibilitățile și cunoștințele de azi, nici în privința diagnosticării corecte și nici a prescrierii tratamentelor corespunzătoare, iar oamenii, ca și în prezent, aveau diverse interese, adesea divergente și, uneori, chiar potrivnice României.

De aceea, pentru stabilirea adevărului este necesar a vedea toate circumstanțele faptelor și evenimentelor, spre a determina competent și obiectiv cauzele, condițiile și împrejurările care au generat, favorizat sau înlesnit moartea unei persoane, în cazul de față a lui Mihai Eminescu. De mare utilitate pentru realizarea demersului meu a fost apariția după Revoluție, în anii '90, a unor lucrări foarte interesante și bine argumentate privitoare la moartea lui Eminescu, care contrazic izbitor varianta anterioară (oficială) privitoare la cauza decesului (sifilis). Dintre acestea exemplific: Theodor Codreanu, Dubla sacrificare a lui Eminescu (1999); Radu Economu, Mihai Eminescu în confruntare cu justiția (1993); Mihai Eminescu. Există dreptate? - scrieri cu conținut juridic (1994); Nicolae Georgescu, A doua sacrificare a lui Eminescu (1994).

În urma investigațiilor proprii de ordin criminalistic, bazat pe probe greu de combătut, am ajuns la convingerea că moartea lui Eminescu a survenit ca urmare a intoxicării sale cu mercur, cauzată de un tratament neadecvat, datorat unui diagnostic incorect: lues (sifilis).

În ziua de 28 iunie 1883, fiind redactor la ziarul „Timpul”, apreciat jurnalist, incisiv, incomod și incoruptibil, a fost provocat și implicat într-un scandal public de proporții, înscenându-i-se o criză de nervi majoră, pentru a fi etichetat „nebun” și internat silit (în „cămașă de forță”) în Sanatoriul de boli psihice „Caritatea”, condus de Dr. Alexandru Șuțu.

Nu insist asupra amănuntelor privind împrejurările evenimentelor din 28 iunie 1883 care au dus la declararea „morții sale intelectuale” („întunecarea minții”), binecunoscute și îndelung comentate. Subliniez doar că a fost vorba de o provocare ordinară și o înscenare odioasă pusă la cale de adversarii săi politici, în complicitate cu autoritățile vremii, în scopul de a fi considerat „nebun” și astfel discreditat și îndepărtat de la viața politică și culturală a „cetății”, unde avea o prezență activă și foarte credibilă.

Pe fondul unor probleme de sănătate reale, a unui sindrom depresiv cauzat de o sensibilitate excesivă și de suprasolicitare intelectuală caracteristică personalității sale de geniu, departe însă de ceea ce însemna „nebulia”, Mihai Eminescu a fost etichetat de către oameni influenți ai vremii sale, politicieni, literați, afaceriști și alți „potențați” ai timpului, „alienat mintal”, recomandând indirect opiniei publice să nu fie luat în considerare. Era o practică eficace a poliției politice de atunci, uzitată cu succes și mai târziu, inclusiv în regimul comunist, când un personaj incomod, incoruptibil și nealiniat intereselor lor meschine să fie făcut „nebun” și necredibil, ba chiar de compătimit.

Astfel, lui Mihai Eminescu i s-a pus diagnosticul lues (sifilis) și tratat medical ca atare, respectiv prin fricțiuni cu mercur. Numai că mercurul este o substanță extrem de toxică (otrăvitoare) și care, aplicată în doze mari, este foarte dăunătoare, atacând creierul și organe vitale, putând fi chiar fatală. După o perioadă de internare la Viena, în Sanatoriul „Oberdöbling” (1883-1884), unde starea sănătății sale s-a îmbunătățit considerabil, medicul botoșănean Francisc Iszac îi pune (în 1887) diagnosticul care avea să facă istorie, „Demență sifilitică și alcoolică cu paralizie generală” și, în dorința lui de celebritate și de a rămâne în Analele Medicinii drept „vindecătorul lui Eminescu”, i-a prescris acestuia o doză șoc de mercur, 4 grame (cu toate că și 1 gram era periculos).

Diagnosticul și metoda de tratament au fost preluate și de dr. Șuțu, directorul Sanatoriului „Caritatea”, unde Eminescu a fost din nou internat la 5 februarie 1889 cu diagnosticul „alienație mintală în formă de demență”, iar aici, doza de mercur i-a fost ridicată la 7 grame și, apoi, fricțiunile înlocuite cu injecții mercuriale! Boala și suferința lui Eminescu s-au agravat și, în zorii zilei de 15 iunie 1889, a decedat în urma unei „sincope cardiace subite”. Cele menționate rezultă din însemnările doctorului V. Vineș, medic la „Caritatea”, care consemna în notele sale (publicate în 1931 în Revista „România Medicală”) că „injecțiile mercuriale n-au avut efect, facultățile intelectuale, aproape intacte în martie, slăbindu-i foarte repede, păstrând doar memoria cifrelor și faptelor de dinaintea îmbolnăvirii” și că „situația poetului s-a agravat brusc după injecțiile mercuriale și a murit brusc de o sincopă cardiacă”.

Autopsia efectuată superficial și neprofesionist, deși poartă girul reputaților medici legiști Al. Șuțu și

Gheorghe Marinescu (care i-a examinat creierul), evidențiază drept cauză a decesului „paralizia generală pozitivă pe baza diagnosticului de meningită cronică și aortită luetică”. De precizat că, așa cum remarca public și reputatul medic legist prof. dr. Vladimir Beliş, „cunoștințele despre lues (sifilis) erau precare la acea vreme, înainte de descoperirea Reacției Wasserman - Boudet (după 1900) și nu permiteau stabilirea cu certitudine a acestui diagnostic, iar datele medicale existente în cazul lui Eminescu, coroborate cu cele literar-istorice, nu îl confirmă obiectiv”

S-a vehiculat de asemenea și ideea unei ucideri (crime) prin lovirea sa cu o piatră în cap de către „alt pacient al sanatoriului Caritatea”, Petre Poenaru. Investigarea acestei ipoteze nu confirmă însă că moartea lui Eminescu s-ar fi datorat unei asemenea loviri. Din documente rezultă că a fost atins „în joacă” de o pietricică pornită din praștia „colegului său de suferință”, dar că aceasta i-ar fi produs doar o zgârietură superficială la nivelul pielii, nicicum o rană gravă care să-i provoace moartea. Și oricât de criticabilă este autopsia, această leziune n-avea cum trece neobservată de către medicii legiști care au efectuat-o.

Această versiune se bazează pe mărturia frizerului Dumitru Cosmănescu, care, în 1926, declara în presă că a văzut cum Eminescu ar fi fost lovit cu o piatră în cap, fără a se preciza însă și alte amănunte semnificative. Afirmația respectivă nu se coroborează cu nicio altă probă și opiniez că, dacă ar fi fost veridică, nu putea fi mușamalizată și ar fi vuit gazetele vremii, ca întotdeauna, avide de senzational și de scandal, iar acesta era, evident, un „subiect gras” pe care presa nu l-ar fi ratat. Există, în schimb, numeroase dovezi verosimile care pledează pentru varianta apărută după Revoluție, intoxicarea cu mercur, pe care, personal, o găsesc perfect plauzibilă sub aspect criminalistic. Bunăoară, renumitul medic Ovidiu Vuia (citându-l și pe doctorul Ion Nica, autorul lucrării „Eminescu, structura somato-psihică” publicată în 1972, în care infirma diagnosticul „shizofrenie și lues combinat cu alcoolism și paralizie generală”) pe baza unor documente indubitabile, a publicat în 1989, în Elveția, lucrarea „Misterul morții lui Eminescu” (retipărită în România în 1996), în care analizează și explică bolile și moartea „Luceafărului”. Dr. Ovidiu Vuia contrazice cu argumente științifice de ordin medical versiunea oficială potrivit căreia moartea lui Eminescu s-ar fi datorat „sifilisului congenital combinat cu consumul excesiv de alcool, narcotice și surmenaj”, demonstrând că decesul a fost cauzat de tratamentul cu mercur, pentru un presupus lues, pripit diagnosticat. „Vidul spiritual” al lui Eminescu din perioada 1883-1889 este atribuit de dr. Vuia intrigilor și înscenărilor puse la cale de notabilitățile vremii, interesate de discreditarea poetului, fiind contrazis de însăși activitatea intelectuală a acestuia, care, dacă ar fi avut într-adevăr sifilis, n-ar mai fi putut crea absolut nimic, ori el a mai scris și tradus și după 28 iunie 1883.

Investigația de față a scos la iveală și alte aspecte dezgustătoare în legătură cu încercarea de compromitere a lui Eminescu. În ultima perioadă a vieții sale de mizerie, contemporanii săi, în frunte cu Titu Maiorescu, l-au declarat „iresponsabil” și incapabil de a se administra singur, motiv pentru care s-a cerut oficial „punerea lui sub interdicție judecătorească”, fapt de natură a-l umili și decepționa și mai rău. Puțin înainte de „a-și da obșescul sfârșit”, Eminescu a fost deferit Tribunalului civil pentru consfințirea pe cale judecătorească „a alienării sale mintale”, dar n-a mai apucat să pronunțe sentința, deoarece „împricinatul” a părăsit această lume.

Este neîndoielnic că Eminescu a îndurat multă suferință în decursul vieții sale, plus o presiune psihică epuizantă, fiind supus unui tir concertat din toate direcțiile (amenințări, tratament cu mercur, anchetă judiciară, sărăcie, proces de interdicție, interogatorii, lovire cu praștia, regim închis de internare etc), care l-au afectat tot mai rău, grăbindu-i sfârșitul.

În ianuarie - februarie 2015 a ieșit de sub tiparul Editurii Fundației Naționale pentru Știință și Artă excepționala lucrare „Maladia lui Eminescu și maladiile imaginare ale eminescologilor”, în care eminente personalități ale medicinei și culturii românești (Eugen Simion, Irinel Popescu, Ioan-Aurel Pop, Cecilia Cârja, Ioana Bonda, Victor A. Voicu, Octavian Buda, Dan Prelipceanu, Călin Giurcănescu, Bogdan O. Popescu, Eduard Apetrei, Codruț Sarafoleanu și Vladimir Beliş - în ordinea de pe copertă) au analizat cu minuțiozitate și înaltă competență, pe bază de documente, bolile și moartea lui Eminescu, în contextul vremurilor respective. Concluziile acestor reputați specialiști, care au cercetat științific acte medicale în colaborare cu materiale istorice și literare, au confirmat

teza privitoare la intoxicarea sa cu mercur în cadrul unui tratament greșit diagnosticat (sifilis).

Deci, un „mal-praxis”.

Pentru rigoarea științifică ce nu trebuie ignorată, voi cita din lucrarea mai sus menționată un pasaj edificator (de la pagina 70) în măsură să mai risipească ceața care învăluie misterioasa moarte a luceafărului poeziei românești: „în privința marelui nostru poet Mihai Eminescu, datele obținute, fundamentate pe documente, mărturii, scrisori, date clinice, date anatomopatologice (autopsia) pledează pentru o patologie afectivă - un sindrom maniaco-depresiv. Erorile de diagnostic și implicit tratamentul cu mercur de lungă durată pentru un presupus lues a supraadăugat sindromului maniaco-depresiv o componentă neurotoxică cu agravare a depresiei și aparența unor simptome psihice, neurologice și organice. Toate acestea au dus la deteriorarea gravă a stării de sănătate a marelui poet”.

Celelalte ipoteze ce țin mai mult de teoria conspirației cum că Eminescu ar fi fost victima unui asasinat politic (lent sau instantaneu) în urma unui complot odios pus la cale de numeroșii săi adversari - rege, în complicitate cu autoritățile vremii, Titu Maiorescu, Petre Carp, Alexandru Șuțu etc, biserica, structurile iudeo-masonice sau alți dușmani știuți ori neștiuți, par mai degrabă speculații nefondate, neștiute deocamdată prin probe indubitabile, de natură să satisfacă îndeosebi iubitorii de romane polițiste și de spionaj. Dar cum în criminalistică nu există crima perfectă și nicio pistă nu trebuie să fie abandonată, timpul va decide asupra acestei direcții de investigare.

Fără a avea pretenția de a fi reușit elucidarea tuturor cauzelor morții luceafărului, consider, totuși, că acest demers evidențiază un adevăr de necontestat și unanim acceptat și anume că Mihai Eminescu n-a fost nici sifilitic, nici alcoolic, nici nebun, ci un om de geniu, iubit și respectat de români, dar și invidiat și urât de contemporani ai săi (inclusiv preținși prieteni), vicitimă a unor varii interese și mașinațiuni ce nu le mai detaliez în acest studiu de tip criminalistic.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

HORAȚIU MĂNDĂȘESCU

*Independența
prin Cultură*